

KU-1070

Seat No. _____

B. A. (Sem. II) Examination

April/May - 2013

205 : Sanskrit

(EO : Elective Open : S. S.)

नीतिशतकम् - १ थी ५० श्लोक

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

१ (अ) कोष्ठ पश्च त्रयश श्लोकोनुं भाषांतर करो :

८

- (१) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः ।
कदाचिदपि पर्यटग्शशविषाणमासादये-
न्न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥
- (२) केयूरा न विभूषयन्ति पुरुषं हारा न चंद्रोज्ज्वला
न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालंकृता मृर्धजाः ।
वाण्येका समलंकरोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते
क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम् ॥
- (३) क्षुत्क्षामोऽपि जराकृशोऽपि शिथिलप्रायोऽपि कथं दशा-
मापन्नोऽपि विपन्नदीधितिरपि प्राणेषु नश्यरस्वपि ।
मत्तभेन्द्रविभिन्नकुम्भकवलग्रासेकबद्धस्पृहः
किं जीर्णं तृणमत्ति मानहमहतामग्रेसरः केसरी ॥
- (४) मणिः शाणोल्लीढः समरविजयी हेतिनिहतो
मदक्षीणो नागः शरदि सरिदाशयनपुलिना ।
कलाशेषश्चन्द्रः सुरतमृदिता बालवनिता
तनिम्ना शोभन्ते गलितविभवाश्चार्थिषु जनाः ॥

- (૫) મૌનાન્મૂકઃ પ્રવચનપટુશ્ચાટુલો જલ્પકો વા
 ધૃષ્ટઃ પાર્શ્વે ભવતિ ચ વસન્દૂરતોઽપ્યપ્રગલ્ભઃ ।
 શાન્ત્યા મ્હીરુર્યદિ ન સહતે પ્રાયશો નામિજાતઃ
 સેવાધર્મઃ પરમગહનો યોગિનામપ્યગમ્યઃ ॥

(બ) ગમે તે બે સસંદર્ભ સમજાવો :

- (૧) ન હિ ગણયતિ ક્ષુદ્રો જન્તુઃ પરિગ્રહફલ્ગુતામ્ ।
 (૨) વિદ્યાવિહીનઃ પશુઃ ।
 (૩) સર્વે ગુણા કાઞ્ચનમાશ્રયન્તે ।
 (૪) મણિના મૂષિતઃ સર્પ કિમસૌ ન મયંકરઃ ।

૨ મુક્તકનાં લક્ષણો આપીને નીતિશતકનું મુક્તક કાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન ૧૪ કરો.

અથવા

‘ભર્તૃહરિ સફળ કવિ છે’ ઉદાહરણ આપીને આ વિધાનની યોગ્યતા ચર્ચો.

૩ કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો :

૨૦

- (૧) સજ્જન પ્રશંસા
 (૨) કર્મની પ્રબળતા
 (૩) રાજનીતિ વિશે ભર્તૃહરિના વિચારો
 (૪) ભર્તૃહરિ વિશે દંતકથાઓ.

૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ છ પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યોમાં લખો : ૧૪

- (૧) ભર્તૃહરિએ કેટલા શતકોની રચના કરી ? તેમના નામ જણાવો.
 (૨) મુક્તકનાં કેટલા પ્રકાર છે ? કયા કયા ?

- (૩) કેવા કવિઓનો વિજય થાય છે ?
- (૪) ભર્તૃહરિના મતે કઈ કઈ બાબતો શક્ય બને તો પણ કોને ન સમજાવી શકાય ?
- (૫) ધનની કેટલી ગતિ છે ? કઈ કઈ ?
- (૬) દુર્જનોને શું સ્વભાવસિદ્ધ હોય છે ?
- (૭) ભર્તૃહરિના દિલમાં કઈ સાત વસ્તુ કાંટાની જેમ ભોંકાય છે ?
- (૮) મહાત્માઓનાં સ્વાભાવિક લક્ષણો શું હોય છે ?

૫ નીચેનામાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી લખો :

૧૦

- (૧) ભર્તૃહરિએ નીતિશતકમાં કઈ શૈલી પ્રયોજી છે ?
- (A) વૈદર્ભી (B) ગૌડી
(C) પાંચાલી (D) શૌરસેની
- (૨) સંસ્કૃત સાહિત્યનું કાવ્યક્ષેત્ર કેટલા ભાગમાં વિભક્ત છે ?
- (A) બે (B) ચાર
(C) ત્રણ (D) પાંચ
- (૩) ભર્તૃહરિને દિવ્યકૃષ્ણ કોણે આપ્યું હતું ?
- (A) રાજા (B) મહાત્મા
(C) બ્રાહ્મણ (D) સંન્યાસી
- (૪) લોભ હોય તો કોની જરૂર નથી ?
- (A) પાપી (B) અવગુણી
(C) સદ્ગુણી (D) રાજ્ય
- (૫) કવિના મતે સત્ય હોય તો શેની આવશ્યકતા નથી ?
- (A) દાન (B) તપ
(C) તીર્થ (D) ત્યાગ

(દ) કવિએ કોના ઉદાહરણ દ્વારા ઉત્તમ મૈત્રીનો આદર્શ રજૂ કર્યો છે ?

- (A) દૂધ અને પાણી (B) સજ્જન
(C) રાજા અને મંત્રી (D) પાણી અને લીલ

(૭) સાચો મિત્ર હોય તો શેની જરૂર નથી ?

- (A) વચન (B) દિવ્ય ઔષધ
(C) અગ્નિ (D) દુશ્મન

(૮) ભર્તૃહરિ અપયશને કોની સાથે સરખાવે છે ?

- (A) દરિદ્રતા (B) માન
(C) મૃત્યુ (D) તીર્થાટન

(૯) તેજસ્વી વ્યક્તિઓના સ્વભાવમાં શું કારણભૂત હોતું નથી ?

- (A) ઉંમર (B) જાતિ
(C) કુળ (D) સમાજ

(૧૦) ભર્તૃહરિની પત્નીનું નામ શું હતું ?

- (A) પિડ્ગલા (B) પદ્મશ્રી
(C) અનડ્ગસેના (D) સીમ્બા.